

La formació de l'Estat modern: el cas dels Estats Units

Per:

Joaquim Ullan Martorell

Diverses són ser les causes que van erosionar el poder de l'antic règim, entre elles, les pugnes entre sobirans i noblesa pel domini de l'autoritat; rebel·lions de camperols contra els impostos; la propagació de les relacions comercials; el renovat interès en idees polítiques clàssiques; les transformacions tecnològiques i militars; la consolidació de les monarquies nacionals; el desafiament al catolicisme i la lluita entre l'Església i l'Estat (Held 2002: 5-6).

Amb la pau de Westfàlia en 1648, va sorgir un nou ordre. Resumint, els Estats són sobirans i no tenen autoritat superior; legislatiu i justícia són poders que estan a les seves mans; el dret internacional s'orienta a permetre la coexistència entre estats; la responsabilitat d'actes transfronterers només concerneix els afectats; es considera que tots els Estats són iguals davant la llei i les diferències entre ells, sovint es resolen per mitjà de la força (Held 2002: 8-9).

Així, l'absolutisme resultant d'occident, es basarà en l'absorció d'unitats polítiques petites en estructures polítiques més grans; en l'habilitat reforçada per governar sobre territoris unificats; un sistema més rígid de llei i ordre imposat a tot el territori; i l'aplicació d'un govern més unitari, centralitzat i estable, a càrrec d'un sol cap sobirà. (Held 2002: 5-6; Anderson 1979: 11). L'Estat

absolut es fonamenta «..en una idea de no reconeixement d'una autoritat superior, la sobirania, i amb el monopoli efectiu de la coerció sobre la població que habita en un territori» (Arbós, s.d.).

Breu apunt. Mentre que l'Estat absolutista de l'Oest es desenvolupava en plena desaparició de la servitud, en el context d'una economia creixentment urbana, a l'est va ser un instrument per a la consolidació de la servitud, en un paisatge net per complet de vida urbana (Anderson 1979: 195). L'absolutisme a l'est, «..també va estar sobre determinat, inevitablement, pel desenvolupament de la lluita de classes dins de les formacions socials de l'Est.» (Anderson 1979: 202-203). Curiosament, «..la consonància entre la classe terratinent i l'Estat absolutista era molt més gran en les dues grans monarquies de l'Est que en l'Oest». (Anderson 1979: 232).

A occident, aquesta concentració de poder va suposar, una creixent identificació de les fronteres territorials amb un sistema de govern uniforme; la concentració i l'extensió de l'administració fiscal; la centralització del poder administratiu; la monopolització del poder militar de part de l'Estat; la introducció d'exèrcits permanents; la creació de nous mecanismes per elaborar i aplicar lleis, i la formalització de relacions entre Estats amb el desenvolupament de la diplomàcia (Held 2002: 6-7). També la noblesa feudal va haver d'adaptar-se a la burgesia mercantil que s'havia desenvolupat a les ciutats (Anderson 1979: 15), i a occident, es va integrar a l'Estat absolutista mitjançant la forma d'*adquisició de càrrecs* (Anderson 1979: 28, 47). El segle XVII presencià «..la implantació plena de l'Estat absolutista en un segle de depressió agrícola i demogràfica i de

contínua baixada dels preus. És en aquest moment quan els efectes de la revolució militar es deixen sentir definitivament.» (Anderson 1979: 47).

En definitiva, el desenvolupament de la sobirania de l'Estat fou fonamental pel procés de reconeixement mutu, mitjançant el qual els Estats s'atorgaven uns als altres els drets de jurisdicció en els seus respectius territoris i comunitats. (Held 2002: 8). Per altra banda, les colònies es van convertir en les *joies de la corona* dels nous imperis. Mitjançant la imposició de monopolis comercials i d'acords comercials particulars, van tractar d'obtenir el control exclusiu del comerç i dels recursos per al seu propi enriquiment. (Held 2002: 11; Anderson 1979: 31). En aquest sentit fou clau, la tecnologia de les comunicacions i els viatges, a l'hora d'administrar els interessos d'expansió i el personal a l'estranger (Held 2002: 15). Recordar també que «..el dret romà mai va ser adoptat a Anglaterra..» (Anderson 1979: 23), i per extensió als Estats Units.

Els Estats Units d'Amèrica

La fi de l'absolutisme marca la crisi de poder de la noblesa, l'arribada de les revolucions burgeses i l'aparició de l'Estat capitalista. En el cas dels Estats Units, l'Estat modern farà la seva aparició després d'una revolució, que conduirà a tretze colònies de l'imperi britànic, a convertir-se en un estat federal independent. Per ser així, caldrà desenvolupar els aspectes del sistema d'Estats modern: «..la centralització del poder polític, l'expansió de l'administració de l'Estat, el govern territorial, el sistema diplomàtic, l'aparició d'exèrcits permanents regulars..» (Held 2002: 10).

A partir de 1763, amb la fi de la *guerra dels Set Anys*, Anglaterra entra de ple en una greu crisi, que l'obliga a aturar l'expansió dels colons i a augmentar els impostos. Aquest sentiment de menyspreu, comportarà el posterior esclat revolucionari d'una societat, on ben aviat els seus intel·lectuals havien assumit els principis de la il·lustració, la separació de poders i l'utilitarisme, a banda dels principis bàsics, «..tant del liberalisme polític de Locke¹ com el republicanisme de Thomas Paine² com a forma de govern en la que el poble controla el govern.» (López 2018: 35).

La *Guerra de la Independència*, 1775-1783, comportarà la creació de les primeres institucions de la Confederació, així com posteriorment, la *Declaració d'independència*³ de 1776 i l'*aprovació dels Articles de la Confederació* en 1777. Acabada la guerra, en 1787 s'aprova la Constitució dels Estats Units. Claus del nou estat: el sufragi, la divisió de poders, la república federal i el sistema parlamentari bicameral. També pretenia «..establir un compromís entre diferents visions: entre els interessos dels estats federats i l'Estat federal; entre els estats grans i poblats i els

-
- 1 Segons Locke, els únics governants legítims són aquells que tenen el consentiment del seu poble. Com a conseqüència, qualsevol autoritat que governi sense el consentiment del seu poble pot ser destronat. També afirma que la propietat privada és anterior a la societat civil (Locke 2004).
 - 2 Paine qualifica el govern de *mal necessari*, i crítica a la monarquia constitucional proposada per John Locke. Per a Paine, la idea de la separació de poders no està prou garantida amb el model de Locke i per això aposta per aprovar una Constitució en què s'estableixen els principals òrgans de govern i la relació entre aquests (Paine s.d.).
 - 3 Al redactar la declaració d'independència, els pares de la pàtria, «..en realitat, el que havien fet era proclamar una visió, una que comprometria a la seva progènie immediata i a les múltiples generacions que vindrien darrere a fer realitat un ideal en què aquests colons potser creguessin però sota els termes indubtablement mai van viure.» (Grant 2012: 137).

petits i amb menys població; entre els interessos dels camperols i grangers i els interessos urbans i proletaris.» (López 2018: 38). A diferència del vell continent, els Estats Units van adoptar una forma de govern que aviat s'expandirà per tot el continent americà: el sistema presidencialista.

«La nova nació no només va eliminar la monarquia; també va avançar cap a la democràcia eliminant l'aristocràcia per títol o per possessió de terres». (Asimov 2012: 83). I amb relació a la religió, tot i no expandir-se per tot el territori, les idees del *puritanisme*⁴ de superioritat i predestinació, es van anar heretant i van ajudar a consolidar la consciència nacional nord-americana. «Els Estats Units mai va reconèixer una Església com a oficial i els colons que allí es van establir ho van fer a la recerca de llibertat religiosa.» (Vázquez 2009: 180).

Amb tot, els Estats Units van néixer sobre diversos plantejaments ideològics oposats i que entraven en conflicte: el federalisme i l'antifederalisme, l'expansionisme i el conservadorisme, l'esclavitud i l'abolicionisme, i la llibertat religiosa i el fonamentalisme.

El poder polític se centralitza i les discrepàncies en temes com política exterior, el paper del govern federal, l'economia o l'expansió territorial, van fer aparèixer els primers partits polítics

4 Els puritans refusaren qualsevol cosa considerada com una reminiscència del Papa de Roma i molts dels rituals de l'Església d'Anglaterra. El rei Jaume I d'Anglaterra els considerà heretges i la seva tesi de negar el dret diví de la monarquia, com una traïció. Com a resultat un gran nombre de puritans es van veure forçats a emigrar a les colònies americanes de Nova Anglaterra on fundaren Salem el 1628 a la Colònia de la Badia de Massachusetts i d'altres i han estat considerats tradicionalment com pioners dels Estats Units. La repressió del puritanisme va ser una de les causes principals de la Guerra Civil anglesa. Veure: FRADIN, Judith Bloom; FRADIN, Dennis Brindell. *The Salem Witch Trials*. A: Marshall Cavendish, 2008, pàg. 17, ISBN: 076143013X.

(1787-1788). «Els federalistes eren partidaris d'establir un Estat federal fort i situat en una posició preeminent en relació amb els estats federats. [...] Els oponents dels federalistes, els republicans, defensaven els interessos dels estats federats per sobre del govern federal» (López 2019: 12).

La diplomàcia comença a caminar quan George Washington envia consellers com Thomas Jefferson, John Adams, Francis Dana o John Jay, a diverses potències europees per obtenir el reconeixement. Pel que fa a l'exèrcit, clau com a element coercitiu en un nou Estat, neix en 1775 com a Exèrcit Continental i ho fa com a força unificada per lluitar contra el Regne Unit. Acabada la guerra, serà desarmat i el país quedarà en mans de milicians. La guerra de 1812-1815, fou el segon gran enfrontament contra tropes britàniques, i una de les que més baixes provocà. Posteriorment, acabarà de conformar les fronteres amb conflictes com el *Tractat Webster-Ashburton* (1842), que la delimita amb el Canadà; i amb la declaració de guerra a Mèxic (1846).

En 1784 es van redactar les *Ordenances de la Terra*, lleis que prohibien l'esclavitud als nous territoris, i que, «..determinaven que els nous territoris conquerits no serien en cap cas una ampliació d'altres estats ja existents, sinó que es crearien nous estats en condicions d'igualtat amb la resta.» (López 2018: 36). Comença la gran expansió.

El president Jackson es declararà partidari de la *doctrina del destí manifest*⁵, que «..es basava en la creença que els blancs d'origen europeu eren superiors als indígenes americans, i aquesta superioritat moral, beneïda per Déu, els permetia conquerir la resta del territori nord-

5 «Encara que l'expressió destí manifest, referida a l'expansió continental, va aparèixer en 1845 en paraules d'O'Sullivan, el concepte s'havia anat elaborant des de la independència i va anar justificant totes les annexions territorials, per compra o per conquesta, aconseguïdes anteriorment.» (Bosch 2005: 131).

americà.» (López 2019: 36-37). També aprovà en 1830, la *lleï del trasllat dels indis* (Removal Act), autoritzant el seu trasllat, fora de les seves terres. L'expansió cap a Texas i Califòrnia, ja s'albira.

Però els pares fundadors de la República no havien deixat resolta la qüestió de l'esclavitud. «Molts ciutadans americans clamaven l'abolició de l'esclavatge, un clam que, a principis dels anys vint, havia dividit el país en dues parts.» (López 2019: 26). El sud era una potència rural exportadora i centre econòmic financer, i el nord, vivia un gran augment demogràfic i estava en procés d'industrialització. Els moviments abolicionistes van començar a aparèixer. El problema es va convertir en incontrolable i anys després, seria el causant de la *Guerra de Secessió*⁶, «...què venia a cloure la revolució del s. XVIII, que havia quedat incompleta, en garantir la llibertat dels homes blancs, però passar per alt la falta de llibertat dels afroamericans.» (Osterhammel 2015: 789).

Fins aquí hem vist breument, els fonaments de l'Estat i les primeres institucions; les diferents fases de la concentració del poder (polític, administratiu i fiscal); l'adopció de la llibertat de religió (cabdal per la vertebració de l'Estat); l'aparició de la diplomàcia i l'origen de l'exèrcit nacional; i finalment, les etapes d'expansió dels Estats Units, sigui per compra o per conquesta.

Podem concloure que, el període que va de la *Declaració d'Independència* de 1776 a la posterior expansió del territori fins al Pacífic i sud, 1853, consolidà el nou *Estat Modern* nord-americà. Posteriorment a la *Guerra de Secessió* (1861-1865), l'*Estat Nació* serà una realitat.

6 Durant la Guerra de Secessió (1861-1865), el president de la Unió, Abraham Lincoln va sintetitzar les postures de el Nord i el Sud: «Tots ens declarem a favor de la llibertat, però a l'emprar la mateixa paraula no ens estem referint a la mateixa cosa.» (Grant 2012: 138).

BIBLIOGRAFIA

- ANDERSON, Perry. *El Estado absolutista*. Madrid: Siglo XXI, 1979, ISBN 9682309468.
- ARBÓS, Xavier; GIL, Marc. *Parlem de l'Estat modern / absolutista* [En línia]. Barcelona: UOC, s.d. Disponible a: https://materials.campus.uoc.edu/cdocent/PID_00248638/
- ASIMOV, Isaac. *El nacimiento de los Estados Unidos (1763-1816)*. A: Alianza Editorial, 2012, ISBN: 978-84-206-0970-6.
- BOSCH, Aurora. «Destino manifiesto. El oeste, la anexión de Texas y la guerra contra México, 1828-1848». A: *Historia de los Estados Unidos (1776-1945)*. Barcelona: Ed. Crítica, 2005, cap 4, pàg. 131-147. ISBN: 8498920531.
- CARRILLO MARTÍN, Rubén. *Guia de lectura. Història política*. A: FUOC, 2017, PID_00251638.
- GRANT, Susan-Mary. *Historia de los Estados Unidos de América*. A: Madrid: Ed. Akal, 2014. ISBN: 9788446039341.
- HELD, David. «Capítulo 1. El Estado territorial y la política global». A: *Transformaciones Globales*. México: Oxford University Press, 2002, pàg. 1-23, ISBN 970613588X.
- LOCKE, John. *Segundo Tratado sobre el Gobierno Civil: Un ensayo acerca del verdadero origen y fin del Gobierno Civil*. A: Alianza Editorial, 2004, ISBN 10: 8420637882.
- LÓPEZ i VIDAL, Lluç. *Del naixement de la República a la democràcia jacksoniana*. A: Barcelona: FUOC, Universitat Oberta de Catalunya, 2019, PID_00253600.
- LÓPEZ i VIDAL, Lluç. *El naixement dels Estats Units: des de la creació de les colònies (segle XVII) fins a la Declaració de la Independència (1776)*. A: Barcelona: FUOC, Universitat Oberta de Catalunya, 2018, PID_00253598.
- OSTERHAMMEL, Jürgen; «Revoluciones. De Filadelfia a San Petersburgo pasando por Nankín». A: *La transformación del mundo. Una historia global del siglo XIX*. Barcelona: Ed. Crítica, 2015, pàg.731-810. ISBN 9788498928693.
- PAINE, Thomas. *Sentido común*. A: Zeuk Media, s.d., ISBN: 9783968582436.
- VÁZQUEZ GÓMEZ, Rebeca. «El poder político y la religión en el puritanismo: la colonia norteamericana de la bahía de Massachusetts». A: *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 86, 2009, pàg. 145-182, ISSN: 0211-5743.